

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Шевченко Людмили Станіславівни на дисертаційне дослідження Шуляка Андрія Сергійовича «Формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Актуальність дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності зумовлена особливістю покликання цієї соціально-професійної групи – нести особисту відповідальність за впровадження у життя людини WEB-ресурсів, та уміле їх використання у процесі трудової діяльності. Тому актуальним завданням освіти є поєднання професіоналізації з аксіологічним підходом у фаховій підготовці.

Привернення уваги студентів до проблем формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності зумовлено реальним станом освіти й тенденціями в суспільстві, які спостерігаються протягом останніх років.

У сучасних ринкових умовах успіх самореалізації майбутнього фахівця в професійній діяльності та його конкурентоспроможність залежать не лише від фахової обізнаності, а й від рівня готовності молодої людини до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності, що ґрунтується на відповідальному ставленні людини до власного професіоналізму як до надважливої цінності. Актуальність проблеми взагалі і студентства зокрема, вимагає невпинного пошуку нових, ефективних засобів і методів для вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Дана проблема визначена як першочергове освітнє завдання у світі.

Тому, досліджувана Андрієм Сергійовичем проблема формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності – є досить важливою і актуальною в процесі реформування сучасної системи освіти.

Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Науково-методична система інформатизації навчального процесу освітніх закладів» (номер державної реєстрації № 0111U007537). Тему затверджено вченою радою Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 4 від 28.11.2017).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертантом висвітлено сутність ключових понять дослідження й особливості формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності; обґрунтовано педагогічні умови та розроблено модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

3. Нові факти, одержані здобувачем. Дисертантом *уперше* обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності (стимулювання мотивації здобувачів вищої освіти до використання освітніх WEB-ресурсів на основі застосування інноваційних форм, активних методів навчання, інформаційних технологій в інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі; активізація пізнавальної діяльності через посилення інформатизації змісту їх підготовки; набуття досвіду використання освітніх WEB-ресурсів в умовах майбутньої професійної діяльності); розроблено модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності, що містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи), організаційно-інструментальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології), оцінно-результативний (діагностичний інструментарій, компоненти та їх показники, рівні, результат); *уточнено* зміст категорій «інформаційно-комунікаційне освітнє середовище», «інформаційні технології», «веб-технології», «веб-ресурс», «електронний освітній ресурс», «цифровий освітній ресурс», «освітній WEB-ресурс», «підготовка», «професійна підготовка», «готовність», «готовність до діяльності» та розкрито термінологічний апарат дослідження: «готовність майбутнього вчителя інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності», «формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності»; компоненти готовності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-практичний), їх показники та рівні готовності (високий, середній, низький); *удосконалено* форми, методи, засоби підготовки майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності; *подальшого розвитку* набули методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого Андрієм Сергійовичем, і в цілому не викликає сумніву.

Логічною є структура дисертації, яка презентована анотаціями, вступом, трьома розділами, зміст кожного з яких підпорядковано меті та завданням дослідження, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень.

Дисертант на високому науковому рівні обґрунтував вибір теми, визначив мету, завдання, методи дослідження.

План роботи логічний і послідовний. Структура дисертації – чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети.

Кваліфікаційним є застосування комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання, для реалізації яких автором проаналізовано 320 найменувань наукової, навчально-методичної літератури, із них 48 – іноземними мовами.

Цілісність роботи вбачаємо в чіткому визначенні наукового апарату дослідження.

Головну ідею роботи відображено в загальній гіпотезі дослідження. Гіпотеза і завдання дослідження є чітко узгодженими.

Аналіз дослідження свідчить, що дисертант ретельно опрацював наукову літературу, чітко сформулював основні положення та висновки проведеного дослідження, отримав результати, які мають теоретичне і практичне значення, зробивши вагомий внесок у педагогічну науку.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на наукових конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти модернізованого змісту підготовки майбутніх учителів інформатики з використанням освітніх WEB-ресурсів за рахунок включення додаткових дидактичних одиниць (визначених у структурі апаратного, програмного і методичного забезпечення) у три змістові блоки навчання (традиційні базові курси інформатики: «Методика навчання інформатики», «Інформатика та інформаційно-комунікаційні технології», «Основи комп'ютерних мереж та систем», «Архітектура комп'ютера та конфігурація комп'ютерних систем», «Основи комп'ютерної мікроелектроніки», «Методи обчислень», «Комп'ютерна графіка та мультимедіа»; курси за вибором: «Сучасні мережні технології», «Організація та адміністрування баз даних», спецсеминар «Інформаційна компетентність майбутнього вчителя інформатики» з дистанційною підтримкою), упровадженні майстер-класу «Діагностика, організація перевірки та оцінка результатів навчання інформатики», методичних семінарів та оновленого змісту виробничої практики, організація якої здійснювалася у формі самостійної роботи здобувачів над

індивідуальними завданнями з використанням освітніх WEB-ресурсів, активної мережевої взаємодії, відеоконференцзв'язку за допомогою платформи Google Meet, семінарів з підготовки уроків, інтерактивної дошки.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 79 від 24.11.2020), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2116 від 19.11.2020), КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-13/654 від 09.12.2020).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Матеріали дисертації, зокрема створене й апробоване діагностичне забезпечення, можуть бути використані для оцінки готовності майбутнього вчителя і шкільних учителів інформатики до роботи в комп'ютерному середовищі навчання; розроблена методика підготовки майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів може бути використана при підготовці вчителів різних спеціальностей, у безперервній професійній освіті та підвищенні кваліфікації вчителів інформатики.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Відмітимо логічну структуру роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (320 найменувань, із них 48 – іноземною мовою), 12 додатків на 95 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 360 сторінок, з них 215 сторінок – основний текст. Робота містить 10 рисунків, 46 таблиць.

У *вступі* обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання і методи дослідження; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У *першому розділі* з'ясовано ступінь розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності

Уточнено зміст категорій «інформаційно-комунікаційне освітнє середовище», «інформаційні технології», «веб-технології», «веб-ресурс», «електронний освітній ресурс», «цифровий освітній ресурс», «освітній WEB-ресурс», «підготовка», «професійна підготовка», «готовність», «готовність до діяльності» та розкрито сутність ключових понять дослідження.

Виокремлено особливості та вимоги до використання освітніх WEB-ресурсів учителями інформатики у професійній діяльності.

У *другому розділі* зроблено моніторинг стану формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

Розкрито компоненти готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності: мотиваційно-

ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-практичний. До показників мотиваційно-ціннісного належать: усвідомлення значущості інформатизації освіти; пізнавальний інтерес до WEB-технологій, WEB-ресурсів, способів формування інформаційної культури учнів; стійкість переконань та потреби в необхідності використання WEB-ресурсів; інтерес і потреба у використанні засобів інформатизації, управління процесом застосування WEB-ресурсів у школі; наявність мотивів, інтересів, потреб і ціннісних орієнтацій на використання WEB-ресурсів у професійній діяльності; необхідні якості і властивості особистості; когнітивно-змістового: наявність необхідного обсягу і повноти загальнокультурних, загальнопрофесійних, професійних, спеціальних знань з WEB-технологій та WEB-ресурсів, способів використання WEB-ресурсів, рівень володіння теоретичними знаннями з інформатизації освіти і способами їх застосування; операційно-практичного: наявністю комплексу умінь, необхідних для успішного використання WEB-ресурсів у професійній діяльності (гностичні, проектувальні, конструктивні, операційні, організаційні, аналітичні, дослідницькі, інструментально-діяльнісні, технологічні, прогностичні, комунікативні, рефлексивні), наявністю здібностей до адекватної оцінки своєї діяльності, сформованістю рефлексивної позиції, позитивним самосприйняттям.

На основі співвідношення виокремлених компонентів та їх показників визначено три рівні готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності – низький, середній, високий.

У *третьому розділі* дисертації вперше обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності (стимулювання мотивації здобувачів вищої освіти до використання освітніх WEB-ресурсів на основі застосування інноваційних форм, активних методів навчання, інформаційних технологій в інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі; активізація пізнавальної діяльності через посилення інформатизації змісту їх підготовки; набуття досвіду використання освітніх WEB-ресурсів в умовах майбутньої професійної діяльності).

Розроблено та апробовано модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи), організаційно-інструментальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології), оцінно-результативний (діагностичний інструментарій, компоненти та їх показники, рівні, результат).

Діагностика готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності через моніторинг стану її формування засвідчила, що в межах фахових дисциплін і їх змісту забезпечується лише користувальницький аспект використання освітніх WEB-ресурсів, а також частково методичний і предметний контекст підготовки здобувачів вищої освіти з інформатизації освіти, використання аудіовізуальних та інтерактивних технологій навчання.

Визначено перспективні напрями подальших педагогічних розвідок.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертацію, висловимо окремі міркування, що вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. У вступі дисертації автор наводить виокремлені на основі аналізу літературних джерел і фактичного стану готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності суперечності. Однак бажано було б пояснити, чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідницько-експериментальної роботи. Варто було б подати їх у такій послідовності, яка свідчила б не лише про потребу суспільства у висококваліфікованих фахівцях у сфері педагогіки, зокрема, підготовки учителів інформатики, а й про відсутність чи наявність ефективної системи їхньої підготовки.

2. На нашу думку, необхідно було б передбачити окремий параграф, в якому ґрунтовно висвітлено зарубіжний досвід формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів і виокремити прогресивні ідеї, що можуть бути використані в Україні в процесі їхньої фахової підготовки.

3. З метою доведення достовірності одержаних результатів дисертаційного дослідження й ефективності авторських підходів до формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів доцільно було б, на нашу думку, урізноманітнити методи математичної статистики, що дозволило б здійснити більш ґрунтовний аналіз результатів експериментального дослідження.

4. Робота значно виграла б, якби було більше уваги приділено розкриттю діагностичного інструментарію, за допомогою якого встановлено рівень сформованості досліджуваного явища за відповідними показниками критеріїв.

5. Вважаємо, що автору дисертації доцільно було б більш конкретно презентувати кожен із педагогічних умов, детальніше розкриваючи зміст процесуального наповнення з підготовки майбутніх учителів інформатики.

6. Варто зауважити, що робота не позбавлена стилістичних і технічних огріхів.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 17 публікаціях автора (1 – у співавторстві), із них: 7 статей відображають основні наукові результати (2 – у зарубіжному фаховому виданні), 10 – апробаційного характеру.

10. Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Шуляка Андрія Сергійовича «Формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Шуляк Андрій Сергійович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри інноваційних
та інформаційних технологій в освіті

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Л. С. Шевченко

